

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

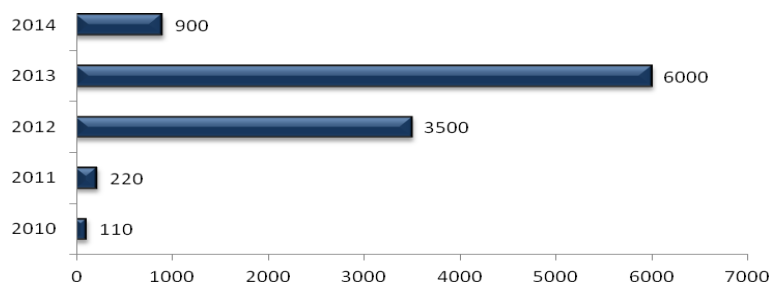

Рис. 6. Сумма выплат по кредиту МВФ, млн. долл. США [6]

Так что вполне очевидным является вывод, что Украина имеет нерационально построенную экономику: ресурсов много, но не имеет надлежащего оборудования и разработанных программ для их рационального использования. Именно поэтому основным направлением отношений МВФ и Украина должно быть предоставление технической помощи и консультаций, а соответственно только после разработки соответствующей программы финансирования этой программы [7].

Продолжение сотрудничества Украины с Международным валютным фондом может принести пользу экономике страны, но при этом присутствуют и некоторые риски. Продолжение сотрудничества с МВФ должно стать гарантией проведения структурных реформ в украинской экономике. Второй положительный момент - внутренняя и внешняя стабильность, поддержка курса, покрытие дефицита бюджета [5].

Вместе с тем, работа программы МВФ означает возможность появления рисков, в том числе средства от МВФ могут быть потрачены не на структурные реформы. Вторым риском является увеличение государственного долга, что в свою очередь может привести к неспособности правительства его обслуживание и угрозу дефолта.

Основными перспективными направлениями международного сотрудничества в настоящее время выступают: программы поддержки финансового и экономического секторов экономики (развитие частного бизнеса, обеспечение стабильного роста ВВП, финансирование дефицита платежного баланса), финансирование социальных программ и программ развития объектов инфраструктуры.

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ

1. Бідник Н.Б. Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями як чинник економічного розвитку держави / Н.Б. Бідник // Науковий вісник НЛТУ України [зб. наук. праць / наук. ред. Ю.Ю. Туниця]. - К.: НЛТУ України, 2009. - Вип. 19 - С. 153-157.
2. Колосова В. Міжнародні фінансові інституції в умовах фінансової глобалізації / В. Колосова // Дослідження міжнародної економіки: [зб. наук. праць / наук. ред. О.В. Плотніков]. - К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2011. - № 1. - С. 238-246.
3. Офіційний сайт Банку міжнародних розрахунків: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bis.org/>.
4. Офіційний сайт Групи Світового банку: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.worldbank.org/>.
5. Офіційний сайт ЄБРР: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ebrd.com>.
6. Офіційний сайт МВФ: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.imf.org>.
7. Офіційний сайт Міждержавного банку СНД: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.isbnk.org/>.

ІННОВАЦІЙНА СТРУКТУРНА ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Писаренко С.М. д.геогр.н., професор кафедри міжнародних економічних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка (Україна)

Куротчин І.І., аспірант Інституту регіональних досліджень Національної академії наук України (Україна)

Писаренко С.М., Куротчин І.І. Інноваційна структурна трансформація національної економіки України

У статті розглядаються питання необхідності проведення структурної трансформації національної економіки на інноваційній основі, яка по своєму змісту і значенню відповідає інноваційній структурній трансформації. Доведено, що необхідність проведення інноваційної структурної трансформації визначається сучасним станом національної економіки України - низьким рівнем конкурентоспроможності, що пов'язано з особливостями сучасної її структури - домінуванням галузей сировинного напрямку з низькою часткою доданої вартості, високим рівнем енергоємності, ресурсомісткості.

Ключові слова: національна економіка, структура, інновації, інноваційна стратегія, інноваційний менеджмент, кластер, інфраструктура

Писаренко С.М., Куротчин М.М. Инновационная структура трансформации национальной экономики Украины

В статье рассматриваются вопросы необходимости проведения структурной трансформации национальной экономики на инновационной основе, которая по своему содержанию и значению соответствует инновационной структурной трансформации. Обосновано, что необходимость проведения инновационной структурной трансформации определяется современным состоянием национальной экономики Украины - низким уровнем конкурентоспособности, которая определяется особенностями современного ее развития - преобладанием отраслей сырьевого направления с невысокой частью добавочной стоимости, высоким уровнем энергоёмкости, ресурсоемкости.

Ключевые слова: национальная экономика, структура, инновации, инновационная структура, инновационный менеджмент, кластер, инфраструктура

Pysarenko S., Kuritchyn M. Innovative structural transformation of Ukraine national economy

The idea of the paper refers to necessity of carrying out structural transformation of national economy based on innovations, which in its meaning and significance meet innovation structural transformation. It is proved that necessity of conducting innovative structural transformation is defined by modern condition of Ukraine national economy - low competitiveness level which is connected with its structure features - dominance of raw industries with low added value, high energy consumption.

Key words: national economy, structure, innovation, innovation strategy, innovation management, cluster, infrastructure

Сучасний розвиток національних економік визначається зменшенням їх залежності від традиційних факторів виробництва, посиленням конкурентної боротьби за надходження інновацій, формуванням ефективних інформаційно-комунікативних зв'язків, адаптацією до глобальної гуманітарної економіки - attachment strategy.

В умовах посилення глобальної конкурентної боротьби головною ознакою включення національної економіки до світової

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

глобальної економічної системи стає формула “трех і” – інновації, інвестиції, інформаційні технології [11,с.76].

Питанням інноваційного розвитку національної економіки, її регіонів присвятили свої праці такі українські дослідники, як В.С. Новицький, Л.М. Горбач, С.В. Корсунський, П.П. Пастушенко, М.А. Хвесик, О.І. Амоша, В.М. Гецц, М.Б. Борсенко, О.І.Волков, А.Гальчичинський, Ю.В.Копійченко та зарубіжні вчені - Й. Шумпетер, А. Клайнкнехт, К. Фриммер, Е. Нойвирт, Р.Вернон, Е.Вогель, Г.Груббер, І.Кіршнер, М.Книш, С.Коуен, П.Кругман та ін.

Інноваційна національна економіка - це інноваційний тип розвитку національної економіки, спосіб економічного зростання, ґрунтований на постійних і систематичних нововведеннях, створенні інноваційних товарів і формуванні конкурентних переваг [1].

Міністерство фінансів України під інноваційною економікою розуміє “економіку, орієнтовану на розробку, випуск і продаж продукції, що втілює останні передові досягнення науки і техніки” [12, с.24-34].

Інноваційна економіка (економіка знань, інтелектуальна економіка) – тип економіки, що ґрунтується на інноваціях, на постійному технологічному вдосконаленні, на виробництві та експорті високотехнологічної продукції. Деякі дослідники (Е. Тоффлер, Ф. Фукуяма, Д. Белл, Дж. Нейсбітт та ін.) вважають, що для більшості розвинених країн в сучасному світі саме інноваційна економіка забезпечує світове економічне лідерство країни, яка її втілює [5].

В.С.Новицький відмічає, що “впровадження наукових відкриттів, технічних і технологічних новачків не тільки у виробничі процеси, а й практично в усі сфери соціально-економічного життя дозволили вже на початку ХХІ ст. не лише кардинально підвищити ефективність економіки, але й забезпечити нову якість прогресу, перехід до нового типу цивілізації, що раніше трактувався як постіндустріальний, а тепер — як інформаційний”. [9,с.25].

Інновації є суспільним явищем, процесом інтеграції та креативної деструкції. Вони інтеракційні, мультидисциплінарні і лише в окремих випадках залежать виключно від технологічних ноу-хау.

Особливості створення, абсорбції та дифузії інновацій характерні для кожної національної інноваційної системи, в якій відбувається стимулювання, абсорбція, дифузія інновацій, забезпечення необхідної їх комплексності та комплементарності. Інновації поширюються у фірмах, дослідних установах, інституціях і ринковій інфраструктурі, а також в системах, пов’язаних із попитом (гуртівнях, роздрібній торгівлі тощо). Впровадження інновацій забезпечує зниження енергомосткості, працємосткості, ресурсоемності продукції, підвищення її наукомосткості, інноваційності і на цій основі виробництва продукції високої якості.

Нововведення, на думку Б. Твісса, — це процес, у якому винахід або ідея набуває економічного змісту, об’єднує науку, техніку, економіку й управління, охоплюючи комплекс відносин виробництва, обміну і споживання [13].

Сучасна національна економіка України відноситься до країн індустріального розвитку з відповідною науково – технічною базою, технологічними, галузевими, просторовими, інвестиційними структурними диспропорціями, домінуванням низькотехнологічних галузей; уповільненням розвитку наукомістких сфер виробництва.

За роки незалежності спеціалізація національної економіки України склалася на основі таких галузей, як металургія, машинобудування, хімічна промисловість (тринадцять регіонів) і сільське господарство (одинадцять регіонів).

Майже 95% вітчизняної продукції належить до виробництв третього та четвертого технологічних укладів (гірнична металургія, залізничний транспорт, багатотоннажна неорганічна хімія та ін.). У той же час в Україні існують конкурентні переваги розвитку ракетно-космічного виробництва, літакобудування, суднобудування, окремих напрямів машинобудування, виробництва приладів енергетичного устаткування, кольорової металургії, хімічної промисловості, впровадження сучасних біотехнологій, нових технологій в електрозварюванні, у сферах телекомунікацій, радіоелектроніки, фізики низьких температур, ядерної фізики [4].

Для промисловості України характерним є сировинний характер її виробництва, про що свідчать випереджаючі темпи зростання обсягів доданої вартості у добувній промисловості порівняно з переробною; диспропорційна структура промислового виробництва, яка визначається в основному експортною його орієнтацією і недостатнім врахуванням потенціалу внутрішнього ринку; значною зношеністю основних фондів, що свідчить про використання у промисловості переважно застарілих, ресурсоемних засобів виробництва; переважання капіталовкладень у сировинні галузі з низькою доданою вартістю у порівнянні з інвестиціями у переробні галузі з високою доданою вартістю; відсутність у 90% продукції, яка виробляється в Україні, відповідного науково – технічного забезпечення, що робить її недостатньо конкурентоспроможною.

Технологічний рівень добувної і паливної промисловості дорівнює 0,8–1%; харчової і легкої промисловості – 1,2%. Половина підприємств переробної промисловості України використовують технології, вік яких становить до 10 років, а 37 % - від 11 до 30 років.

Консервація застарілої структури виробництва України призводить до значних економічних, екологічних, втрат і гальмує його інноваційний розвиток.

Наприклад, паливно – енергетичні ресурси у структурі витрат на виробництво металопрокату дорівнюють 50%, у промислово - розвинених країнах – 20%. Вартість українського металопрокату на 20 – 25% вища російського і китайського виробництва.

Чорна металургія витрачає 39% палива, 33% електроенергії від загальному їх споживання промисловістю і має обмежений збут на внутрішньому ринку - 10-15% свого виробництва.

У промисловості України, особливо в металургійному, хімічному та нафтохімічному виробництвах існують найбільші екологічні витрати, що значно перевищує їх рівень в країнах - членах СС. Наприклад, у ФРН при виробництві 48,9 тис.т продукції чорної металургії прями викиди дорівнюють 23,7млн.т, в Україні при виробництві 35,2тис.т – прями викиди значно більші - 64.1млн.т [14].

У той же час в Україні існують конкурентні переваги розвитку ракетно-космічного виробництва, літакобудування, суднобудування, окремих напрямів машинобудування, виробництва приладів енергетичного устаткування, металургії, хімічної промисловості, впровадження сучасних біотехнологій, нових технологій в електрозварюванні, у сферах телекомунікацій, радіоелектроніки, фізики низьких температур, ядерної фізики [4].

В Україні розрив зв’язків циклу «наука – освіта – виробництво» привів до недостатньої комерціалізації та введення в господарський обіг результатів інтелектуальної діяльності. Менше 1% зареєстрованих в країні об’єктів інтелектуальної власності реалізуються на практиці (у Фінляндії – 30%); дохід від продажу ліцензій у перерахунку на 1 чол. становить біля 1 дол. на рік (у Росії – 10, у США – більше 150 дол.).

Відбувається скорочення кількості підприємств, що займаються інноваційною діяльністю. У 2000р. таких підприємств було 14,8% їх загальної кількості, у 2010р. – 11.5% (в ЄС цей показник коливається в межах 65 – 75 %). Частка реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі промисловості дорівнює 3.8%[10].

Підприємства України характеризуються низьким рівнем фінансування як наукових розробок, так і їх впровадженням.

Серед джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні переважають власні кошти підприємств (у понад 70% інноваційно активних підприємств). Загальні витрати на наукові дослідження і розробки (з усіх джерел) в Україні за останні 15 років коливалися між 1,0% та 1,5% ВВП

Фінансування НДДКР з бюджету в Україні не перевищує 0,4 % ВВП (задекларований законодавством розмір - 1,7 %), а програмно-цільового фінансування НДДКР - 10 % витрат на науку [10].

У країнах світу фінансове забезпечення державою інноваційного розвитку різне: в ЄС на НДДКР в середньому направляється 1,9% ВВП, в США – 2,64%, в Японії- 3,04% .

За рівнем «Глобального індексу інновацій 2012» (Global Innovation Index 2012), який був розрахований Міжнародною бізнес-школою INSEAD і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (World Intellectual Property Organization, WIPO) для 141 країни на основі існуючих ресурсів та умов для впровадження інновацій (Innovation Input), досягнутих практичних результатів у здійсненні інновацій (Innovation Output), Україна зайняла 63 місце. Сьбними сторонами України були визначені розвиток знань (30місце), якість людського капіталу (48 місце), розвиток бізнесу (51місце).

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Важливе значення для оцінки інноваційного розвитку України має визначення її позиції в системі Європейського інноваційного табло (ЄІТ) - індексу інноваційності, який було створено на Лісабонському саміті ЄС для контролю за розвитком науково – інноваційного процесу. Він включає 19 індикаторів, поділених на чотири групи: людські ресурси для впровадження інновацій (чотири індикатори); створення нових знань (чотири індикатори); передача та застосування знань(чотири індикатори); фінансування інновацій (один індикатор).

За оцінкою ЄІТ, Україна знаходиться в останній за рівнем інноваційності четвертій групі – «країни, що рухаються на вздогін» зі значенням індексу 0,23. До цієї групи відносяться також Угорщина – 0,24, Росія – 0,23, Латвія – 0,22, Польща – 0,21, Хорватія, Греція – 0,20, Болгарія – 0,19, Румунія – 0,16, Турція – 0,08.

У «країнах-лідерів» ЄІТ становить 0,68 (Швеція), у «країн-послідовників» – 0,48 (Великобританія) і країнах «помірних інноваторів» – 0,35(Норвегія).

Важливою складовою інноваційної політики розвитку національної економіки України повинна стати політика інноваційної структурної трансформації. Така політика буде сприяти забезпеченню фінансової незалежності, соціального прогресу, підвищення конкурентоспроможності на основі формування інноваційних конкурентних переваг як економічного, так і експортного потенціалів.

Інноваційна структурно трансформація, яка є необхідною передумовою значного збільшення обсягів продукції з високим рівнем доданої вартості на основі впровадження інноваційних технологій, буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, інвестиційної привабливості, диверсифікації використання його потенціалів з врахуванням існуючих факторів виробництва, попиту і кон'юктури світового ринку..

Формування і реалізація інноваційної структурної трансформації національної економіки - це складний, багаторівневий процес, який визначається інтра регіональними та інтеррегіональними чинниками.

До інтеррегіональними чинників можна віднести рівень розвитку, кількість, якість, характер, доступність і розміщення таких потенціалів, як інноваційний (не тільки рівень інноваційності - частки наукоємних та високотехнологічних галузей регіону, але і здатність його до інновацій); природно - ресурсний, інвестиційний, інфраструктурний, кадровий, фінансовий, екологічний, організаційно – технічний, маркетинговий, а також розмір і специфіка національного ринку.

Інтра регіональні чинники– це потенціали гео економічний, експортний, розвитку міжгалузевої та міжрегіональної інтеграції, включення національної економіки у систему світогосподарських зв'язків.

Важливим чинником інноваційної структурної трансформації національної економіки є потенціал її агломерацій, а також метрополій. Метрополіси - це джерело нових ідей, технологій та інновацій, генератори, двигуни, стимулятори економічного зростання національної економіки. Вони формують ринки збуту, просторову концентрацію людського капіталу; є осередками інновацій, зосередження науково-дослідних інституцій, що забезпечують трансфер нових технологій та навчання кадрів, центрами міжнародної співпраці і розвитку внутрішньодержавних і міжнародних зв'язків Вони є вузлами транспортних, інноваційних, інфраструктурних комунікацій.

Інноваційна структурна трансформація національної економіки на основі визначення секторальних пріоритетів її розвитку, проведення наукових досліджень, маркетингу, логістики, фінансового планування, підготовки кадрів повинна забезпечити галузево – просторову зміни національної економіки, сприяти росту інноваційного підприємництва.

Політика інноваційної структурної трансформації має дві цілі - ментальну та операційну.

Ментальна полягає у спрямуванні господарських суб'єктів національної економіки на підвищення інноваційності їх господарської діяльності. Операційний аспект політики інноваційної структурної трансформації полягає в окресленні можливостей і бажаних, з огляду на конкретні внутрішні та зовнішні умови, напрямів впровадження інновацій технологічного (нових продуктів, технологій, видів виробництва та господарської діяльності) та організаційного характеру.

Політика інноваційної структурної трансформації передбачає пріоритетну підтримку розвитку освіти, науки, впровадження інноваційних технологій, забезпечення конкурентоспроможності економіки.

Розробка і реалізація політика інноваційної структурної трансформації національної економіки передбачає проведення попереднього аналізу та оцінки існуючої структури національної економіки, її конкурентних переваг та рівня конкурентоспроможності у відповідності до основних принципів:

- комплексності - здійснення оцінки з рахуванням зовнішніх і внутрішніх чинників;

- розвитку - проведення дослідження у трьох напрямках: ретроспективному, сучасному та перспективному, оскільки для розуміння сутності інноваційної структурної трансформації національної економіки необхідно знати передумови і особливості її формування, що є основою прогнозування майбутнього стану;

- науковості - проведення аналізу та оцінки на основі використанням наукових методів дослідження;

- системності, що передбачає реалізацію системного підходу у процесі розробки стратегії на основі поєднання і взаємодії його основних аспектів: системно-історичного, який розглядає зміни у структурі національної економіки, її потенціалів; системно-цільового, що описує структуру національної економіки, основні напрями її інноваційної трансформації, направленої на виконання цілей соціально – економічного розвитку країни; системно-інтегративного, що виявляє чинники забезпечення конкурентоспроможності існуючої структури в системі світової економіки; системно-управлінського, що передбачає розробку національного менеджменту інноваційної структурної трансформації національної економіки; системно – інноваційного, на основі якого визначається рівень інноваційності секторально – просторових структурних елементів національної економіки.

У відповідності до політики інноваційної структурної трансформації формується інноваційна стратегія. Існує необхідність розробки стратегії інноваційної структурної трансформації як на національному, так і на регіональному рівнях, яка б забезпечила формування національної економіки, орієнтованої на економічне зростання у відповідності до п'ятому технологічному укладу (електронна промисловість, волоконно-оптична техніка, біотехнологія, гена інженерія), який почав розвиватися з другої половини ХХ ст., і шостому, який в теперішній час формується (2012-2020рр.) - нанотехнології, клітинні технології і методи генної інженерії; альтернативна енергетика (водородна енергетика, використання енергії вітру, сонця) [7].

Стратегія створення і використання інновацій – це основа ефективного функціонування національної економіки в умовах глобальної конкуренції. [3, с. 134].

Розробка стратегії, направленої на проведення інноваційної структурної трансформації, є особливо актуальною для сучасного розвитку національної економіки України. Формування стимулюючої інноваційно-інвестиційної стратегії, орієнтованої на економічне зростання, повинне відбуватися в умовах забезпечення сприятливого інвестиційного середовища і стимулів для інвестування інноваційних технологічних змін.

У світовій практиці відомі три типи стратегії інноваційного розвитку національної економіки: стратегія перенесення, стратегія запозичення і стратегія нарощування.

Стратегія перенесення полягає в тому, що для освоєння виробництва нової продукції за кордоном закуповують ліцензії на новітні високоефективні наукові та виробничо-технологічні досягнення. Це робиться з метою економії часу і засобів для забезпечення всього інноваційного циклу – від фундаментальних досліджень і розробок до впровадження інновацій (прикладом такої стратегії є стратегія Японії в післявоєнні роки.

Стратегія запозичення – це освоєння виробництва високотехнологічної продукції шляхом використання власної дешевої робочої сили та наявного науково-технічного потенціалу. Така стратегія забезпечує підтримку та розвиток власного виробництва та науково-технічного потенціалу (використовується в Китаї та в країнах Південно-Східної Азії).

Стратегія нарощування – це створення нової високотехнологічної продукції із використанням досягнень власного науково-технічного потенціалу та залучення іноземних фахівців (США, Великобританія, Німеччина, Франція тощо)[8].

Для розробки і реалізації інноваційної структурної трансформації потрібна розробка відповідного інноваційного менеджменту як

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

на національному, так і на регіональному рівнях, який би передбачав прями і непрямі методи стимулювання інновацій.

До методів прямого стимулювання належать: надання кредитів на пільгових умовах підприємствам і організаціям, що ведуть наукові розробки; безоплатна передача або надання на пільгових умовах державного майна та земельних ділянок для організації інноваційних підприємств; створення наукової інфраструктури в регіонах; існування різноманітних програм у межах більшості урядових відомств, спрямованих на підвищення інноваційної активності бізнесу; державні замовлення, переважно у формі контрактів на проведення НДДКР; створення науково-технічних зон із спеціальним режимом інноваційно-інвестиційної діяльності. [2, с. 13-214].

Непрямі методи реалізації державної політики інноваційної структурної трансформації направлені, з одного боку, на стимулювання інноваційних процесів, а з іншого, - на створення сприятливих економічних умов і соціально-політичного клімату для інноваційного розвитку. Серед них традиційно виділяються податкове і амортизаційне стимулювання новаторської активності, розвиток науки та системи вищої освіти, захист прав інтелектуальної власності, стимулювання розвитку інноваційно-орієнтованого малого підприємництва, законодавчі норми стимулювання науково-дослідної активності, сприяння розвитку інноваційної інфраструктури тощо.

У високорозвинутих країнах світу держава стимулює такі види інноваційної діяльності [2, с. 75-76]: проведення досліджень та розробок; придбання обладнання, призначеного для проведення досліджень та розробок; трансфер технологій – придбання патентних та безпатентних ліцензій, прав на об'єкти інтелектуальної власності, результатів досліджень та розробок, послуг технологічного характеру; виробниче проектування; навчання працівників; укладання підприємствами контрактів із дослідниками; співробітництво підприємств із дослідними організаціями (університетами); придбання програмного забезпечення; створення нових інноваційних підприємств.

Формування та реалізація стратегії інноваційної структурної трансформації вимагає створення відповідних ринків інноваційної та робочої сили, інфраструктурного забезпечення (бізнес - інкубаторів, технопарків, технополісів, інноваційних кластерів).

В Україні інноваційна інфраструктура представлена бізнес – центрами (4400), бізнес – інкубаторами (70), технопарками, центрами інвестицій та інновацій (3168), фондами підтримки підприємництва (3157) тощо, але їх кількість, рівень розвитку недостатній. З 2000 до 2011 рр. загальний обсяг реалізованої інноваційної продукції при виконанні проектів технологічних парків склав близько 13 млрд грн,

Кластери в Україні формуються в Івано – Франківській, Волинській, Рівненській, Полтавській, Сумській, Харківській областях, м. Севастополь.

Проведений кластерний аналіз регіонів України за показниками інноваційної діяльності дозволив виділити чотири кластери. До кластера з найвищим рівнем інноваційної активності відноситься Донецька область. До другого кластеру з високою інноваційною активністю відноситься Дніпропетровська, Запорізька область і місто Київ. Третій кластер характеризується середньою інноваційною активністю - АР Крим і сім областей (Закарпатська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська) і з низьким рівнем інноваційної активності - 14 областей (2, с. 99-100), більшість з яких можна віднести до регіонів кризового стану інноваційного розвитку.

Регіони першого і другого кластерів можуть бути віднесені до регіонів з середнім рівнем інноваційної проблемності, третього - з високим рівнем проблемності.

Створення кластерів в Україні не забезпечується відповідними кластерними стратегіями. Такі стратегії розробляються у країнах – членах ЄС на національному (Франція, Литва, Латвія, Польща), регіональному (Люксембург, Словенія), на національному та регіональному (Бельгія, Іспанія, Австрія, Німеччина, Угорщина) рівнях [6].

В Україні пріоритетне місце в національній інноваційній політиці займають стратегії «Україна – 2015» та «Стратегія інноваційного розвитку».

Стратегією економічного та соціального розвитку України на 2004 – 2015рр. затверджено інноваційну модель розвитку країни, яка передбачає три етапи її реалізації:

- перший етап (2004-2005рр.) – створення економічних, інфраструктурних та інституційних передумов переходу до інноваційної моделі розвитку;
- другий етап (2006 – 2009рр.) – створення виробництв на основі новітніх технологій, вихід на внутрішні і зовнішні ринки з конкурентоспроможною продукцією;
- третій етап (2010 – 2015рр.) - створення науково – технічних та інституційних передумов переозброєння виробництва на інноваційній основі.

Стратегією передбачається збільшення частки більш технологічно високих виробництв до 35–40%, частки наукоємної продукції в економіці до 25–30%, частки підприємств, що впроваджують інновації, в 3–3,5 рази забезпечити умови для підвищення впливу інновацій на економічне зростання України в 1,5–2 рази. У свою чергу це приведе до зростання ВВП до 12–15 тис. дол. в розрахунку на душу населення. Таким чином, збільшення інноваційних витрат на 1% приведе до збільшення на 1,11% ВВП та на 1,14% ВВП на одну особу.

В Україні розроблена також «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів», яка передбачає перехід України в групу «помірних інноваторів», що дозволить їй у сфері інформаційних технологій, досліджень і розробок досягти 80 -85%, а по структурі промисловості - до 70- 75% рівня ЄС 27.

У той же час стратегії «Україна – 2015» та «Стратегія інноваційного розвитку» свідчать про консервацію в перспективі існуючих в Україні інноваційних стратегій перенесення та запозичення (часто старих технологій), що перешкоджає формуванню власного науково-технологічного потенціалу.

В Україні у 2000– 2010 рр. майже 40% нових технологій були придбані за кордоном, причому, більшість із них – для галузей, які мають в Україні власну розвинену наукову базу (хімія і нафтохімія, металургія, машинобудування).

Необхідно переходити до стратегії нарощування, яка полягає у використанні власного науково – інноваційного потенціалу, який в Україні є. Реалізація інноваційної стратегії нарощування сприятиме змінам у функціонуванні промисловості України на основі існуючих і створенні нових конкурентних переваг на стратегічних напрямках розвитку національної економіки; розширення науково – технічної, інноваційної діяльності, впровадження якісно нової системи менеджменту з використанням на тільки запозичених, але і власних науково – технічних досягнень.

Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні на 2011 – 2021 роки» передбачаються впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій; освоєння альтернативних джерел енергії; розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки; створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій; застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища.

Реалізація інноваційних стратегій, закону про розвиток інноваційної діяльності вимагають розробки відповідного інноваційного менеджменту як на національному, так і регіональному рівнях.

Прикладом може бути схвалена у березні 2010р. в ЄС нова європейська стратегія економічного розвитку на 10 років – «Європа-2020: стратегія розумного, сталого та всеосяжного зростання». Відповідно до положень стратегії «Європа-2020» був створений Інноваційний Союз.

Діяльність Інноваційного Союзу спрямована на: поліпшення якості життя та створення нових робочих місць; полегшення доступу підприємств до фінансування на основі інноваційно-партнерських норм і правил для всіх підприємств; забезпечення інноваційного партнерства між підприємствами, патентування, доступу до інформації, участі у дослідженнях та інноваційних програмах ЄС; підтримку інновацій у державному секторі; розширення державно-приватного співробітництва.

Таким чином, для проведення інноваційної структурної трансформації національної економіки необхідно:

- чітко визначити пріоритети інноваційного розвитку національної економіки, враховуючи потенційні конкурентні переваги її сфер;
- розробити і впроваджувати організаційно – економічний, фінансовий механізми їх реалізації, які передбачають державне стимулювання інноваційної діяльності;

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

– більш ефективно використовувати існуючий науковий потенціал, зменшивши розрив міждисциплінарних зв'язків циклу “фундаментальні дослідження - розробки - комерціалізація знань у виробництві”.

- забезпечити розвиток інноваційної інфраструктури, створення регіональних центрів впровадження технологій, які б займалися наданням допомоги у придбанні технологій (як в Україні, так і за її межами), патентуванні; захисті прав інтелектуальної власності; проведенні технологічного аудиту; наданні брокерських послугах; національної бази даних для моніторингу розвитку науково-інноваційного процесу в кожному регіоні України.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Богацька Н. Аналіз інноваційної стратегії розвитку підприємств [Електронний ресурс] / Н. Богацька, О. Дембійська. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Economics/73899.doc.htm.
2. Гаман М. Світовий досвід стимулювання інновацій та можливості його застосування в Україні / М. Гаман // Вісник національної академії державного управління. – 2004. – №1. – с.213-214.
Кластери та інноваційний розвиток України [Електронний ресурс] / Український Фонд підтримки підприємництва. – Режим доступу: http://ufpp.gov.ua/ckfinder/userfiles/files/lib_bissnes/klasterS.pdf.
3. Гріфін Р. Основи менеджменту: підручник / Р. Гріфін, В. Цура; наук. ред. В. Яцура, Д. Олесевич. – Львів: Бак, 2001. – С.624
4. Гриценко Л. Методологічні основи модернізації України / Л. Гриценко // Економіка України. – 2011. – № 1,2.
5. Инновационная экономика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ru.wikipedia.org/wiki/ 5.Лепский М.А. Феномен соціально-технологічного укладу](http://ru.wikipedia.org/wiki/5.Лепский_М.А._Феномен_социально-технологического_уклада) [Електронний ресурс] /М.А. Лепский.– Режим доступу: http://lepskiy-m.a.at.ua/publ/lepskiy_m_a_fenomen_socialno_tekhnologichnogo_ukladu_kulturologichnij_visnik_naukovo_teoretichnij_shhorichnik_nizhnoji_naddniprjanshhini_zapor/1-1-0-3/.
6. Кластери та інноваційний розвиток України [Електронний ресурс] / Український Фонд підтримки підприємництва. – Режим доступу: http://ufpp.gov.ua/ckfinder/userfiles/files/lib_bissnes/klasterS.pdf.
7. Лепский М.А. Феномен соціально-технологічного укладу [Електронний ресурс] /М.А. Лепский.– Режим доступу: http://lepskiy-m.a.at.ua/publ/lepskiy_m_a_fenomen_socialno_tekhnologichnogo_ukladu_kulturologichnij_visnik_naukovo_teoretichnij_shhorichnik_nizhnoji_naddniprjanshhini_zapor/1-1-0-3/.
8. Новиков В.С. Инновации в туризме [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://tourlib.net/books_tourism/novikov41.htm
- 9.Новицький В.С. Інформація в системі соціально – економічного розвитку і глобальної конкуренції /В.С. Новицький, В.М. Миленкей // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. – 2011. – №1.С. 25.
10. Офіційні дані Державного комітету статистики України щодо наукової та інноваційної діяльності за 1998-2011 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/
- 11.Писаренко С.М. Інноваційна складова структурної трансформації національної економіки \ \ Регіональна економіка, 2012, №4 (66). – С. 76
12. Сидорук В. Інноваційний шлях розвитку України очима практика / В. Сидорук // Інтелектуальна власність. – 2007. – №9. – С. 24 – 34
- 13.Твисс Б.// Управление НТ нововведениями. - М.: Экономика, 1989.
14. Ходико Д. І. Міжнародна торгівля правами на викиди парникових газів: автореф. дис. на здобуття наук. ступення канд.економ.наук: спец. 08.00.02 / Д. І. Ходико. – Львів, 2012. – 27 с.

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕПРЕСИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Покришка Д. С., завідувач відділу економічної стратегії Національного інституту стратегічних досліджень (Україна)

Ус І. В., старший консультант сектору зовнішньоекономічних відносин відділу зовнішньоекономічної політики Національного інституту стратегічних досліджень (Україна)

Покришка Д.С., Ус І.В. Зовнішня торгівля України в умовах депресивних тенденцій світової економіки.

У статті досліджено основні тенденції зовнішньої торгівлі України у 2012-2013 роках, проаналізовано основні чинники, які мали як позитивний, так і негативний вплив на динаміку експорту та імпорту товарів в кожній окремій галузі. Розглянуто вплив ситуації в глобальній економіці, насамперед цінової кон'юнктури, на світових ринках, на показники зовнішньої торгівлі України. Зазначено, що зміни в структурі експорту товарів дозволяють спрогнозувати перспективи розвитку галузей економіки України та акумулювати інвестиційні потоки в країні в найбільш перспективні галузі, які дадуть змогу покращити позиціонування країни в світовій торгівлі. Крім цього, визначено основні ризики і виклики, що стоять перед країною при визначенні стратегічних орієнтирів державної політики в сфері зовнішньої торгівлі.

Ключові слова: зовнішня торгівля, глобальне економічне середовище, світова економіка, фінансово-економічна криза, чинники динаміки експорту та імпорту.

Покришка Д.С., Ус І. В. Внешняя торговля Украины в условиях депрессивных тенденций мировой экономики.

В статье исследованы основные тенденции внешней торговли Украины в 2012-2013 годах, проанализированы основные факторы, которые имели как позитивное, так и негативное влияние на динамику экспорта и импорта товаров в каждой отдельной отрасли. Рассмотрено влияние ситуации в глобальной экономике, в первую очередь ценовой конъюнктуры на мировых рынках, на показатели внешней торговли Украины. Отмечено, что изменения в структуре экспорта товаров позволяют спрогнозировать перспективы развития отраслей экономики Украины и аккумулировать инвестиционные потоки в стране в наиболее перспективные отрасли, которые дадут возможность улучшить позиционирование страны в мировой торговле. Кроме этого, определены основные риски и вызовы, которые стоят перед страной при определении стратегических ориентиров государственной политики в сфере внешней торговли.

Ключевые слова: внешняя торговля, глобальная экономическая среда, мировая экономика, финансово-экономический кризис, факторы динамики экспорта и импорта.

Pokryshka D. S., Us I. V. Foreign trade in Ukraine under depressive trends in the world economy

This paper investigates main trends of Ukraine's foreign trade in 2012-2013, analyzes the main factors that positively and negatively affected the dynamics of exports and imports of goods in each sector. The influence of the situation in the global economy, especially world markets price developments, on the foreign trade of Ukraine indicators is considered. It is noted that changes in the structure of goods exports permit to predict the prospects of development of branches of Ukrainian economy and accumulate investment flows into the country in the most promising areas that will allow increasing the position of the country in world trade. Also the main risks and challenges that country is facing in the process of defining the strategic guidelines for foreign trade policy are identified.

Keywords: foreign trade, global economic environment, the world economy, financial crisis, factors of exports and imports.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження останніх тенденцій в зовнішній торгівлі України, насамперед, обумовлена необхідністю розуміння поточної ситуації в сфері, що значною мірою визначає економічний розвиток країни, а отже формувати необхідні